

11. Boot M. American Imperialism? No Need Run Away From the Label. / M. Boot. // USA Today. – 2003. – May 6.
12. Buchanan P. A Republic, Not an Empire: Reclaiming America's Destiny. / P. Buchanan. – Washington, DC: Regnery Publishing. – 1999.
13. Castells M. The Power of Identity. 2nd ed. / M. Castells. // Castells M. The Information Age: Economy, Society and Culture. – Vol. 2. – Oxford: Blackwell Publishers, 2004. – 537 p.
14. Fergusson N. Colossus: The Rise and Fall of the American Empire. / N. Fergusson – London: Pinguin, 2005
15. Foster J. Naked Imperialism: The U.S. Pursuit of Global Dominance. / J. Foster. – Michigan: Monthly Review Press, 2006. – 176 p.
16. Harvey D. The New Imperialism. / D. Harvey. – Oxford: Oxford University Press. – 2005).
17. Lafeber W. The New Empire: An Interpretation of American Expansion, 1860-1898. / W. Lafeber. – Ithaca, Cornell University Press. 1975. – 444 p.
18. Lens S. The Forging of the American Empire. / S. Lens, H. Zinn. – London: Pluto Press, 2003.
19. Let's Just Say Its Not an Empire. // Atlanta Journal. – 2003. – June 25.
20. Nye J. Powers to Lead. / J. Nye. – Oxford: Oxford University Press, 2008. – 226 p.
21. Nye J. Soft Power. The Means to Succes in World Politics. / J. Nye. – N.Y.: Public Affairs, 2004. – 192 p.
22. Parenti M. Against Empire. / M. Parenti. – San Francisco: City Lights Books, 1995.
23. Selfa L. U.S. Imperialism: A Century of Slaughter. / L. Selfa. // International Socialist Review. – 1999. – № 9.
24. Todd E. After the Empire: The Breakdown of the American Order. / E. Todd. – N.Y.: Columbia University Press. – 2004.
25. Trambly R. The New American Empire. / R. Trambly. – Haverford, PA: Infinity Publications. – 2004.

УДК 32.019.51:329(4-15)

Колісніченко Роман Миколайович,

*кандидат політичних наук,
доцент кафедри соціальних та гуманітарних дисциплін
Кіровоградського інституту імені Св. Миколая
Міжрегіональної Академії управління персоналом*

**МІСЦЕ ГЛОБАЛІСТИЧНОЇ СКЛАДОВОЇ ПОЛІТИЧНОЇ
СВІДОМОСТІ СУСПІЛЬСТВА У ПОГЛЯДАХ КЛАСИКІВ
ЗАХІДНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ (ВІД ПЛАТОНА ДО М. ВЕБЕРА)**

Здійснено аналіз історії наукового осмислення проблеми формування глобалістичної складової політичної свідомості суспільства у поглядах класиків західної політичної думки (від Платона до М.Вебера).

Ключові слова: *політична свідомість, глобалістична свідомість, суспільство.*

Произведён анализ истории научного осмысления проблем формирования глобалистической составляющей политического сознания общества во взглядах классиков западной политической мысли (от Платона до М.Вебера).

Ключевые слова: *политическое сознание, глобалистическое сознание, общество.*

The analysis of history of scientific comprehension of problems of forming of globalistion constituent of political consciousness of society in the looks of classics of western political idea (from Platon to M.Veber) is produced.

Key words: *political consciousness, globalistion consciousness, society.*

Постановка проблеми. Посилення значення політичної свідомості як базової категорії політології обумовлене її зростаючою роллю у процесах демократизації політичних систем, збалансування міжнародних відносин, вирішення глобальних проблем сучасності. Рівень загальної політичної компетентності, політичної свідомості суспільства виступає одним з найбільш вагомих чинників мотивації керівників держав до проведення ефективної внутрішньої і зовнішньої політики, спрямованої на забезпечення людства від основних планетарних загроз його розвитку й існуванню, становлення нового справедливого світового порядку.

Однією з основних умов оптимального вирішення глобальних проблем сучасності є домінування у світовому співтоваристві розвиненої глобалістичної свідомості гуманістичного типу. Проте глобалістична складова політичної свідомості населення більшості країн світу, у тому числі і України, характеризується недостатнім рівнем розвитку, має досить суперечливий характер, що призводить до слабкості зацікавленості політичних еліт у дієвій реалізації комплексу заходів, вкрай необхідних для послаблення й нейтралізації згубного впливу найбільших світових небезпек. Цим обумовлена необхідність ґрунтовного дослідження історії вивчення глобалістичної свідомості як важливої передумови визначення характерних рис, особливостей розвитку та основних умов формування гуманістичної політичної свідомості в Україні та світі.

Аналіз останніх досліджень. На дослідженні історії наукового аналізу політичної свідомості зосередили увагу такі відомі дослідники як В. Бабкін, О. Бабкіна, В. Бебик, В. Бех, М. Головатий, В. Корнієнко, Л. Нагорна, інші вчені. Історія вивчення глобальних проблем людства стала предметом досліджень В. Карпенка, В. Опалько, І. Третякової, В. Хоменка та багатьох інших науковців. Проте стан наукової розробки проблем формування глобалістичної свідомості суспільства залишається недостатньо вивченим.

Метою статті є аналіз історії наукового осмислення проблеми формування глобалістичної складової політичної свідомості суспільства у поглядах класиків західної політичної думки (від Платона до М.Вебера).

Виклад основного матеріалу. Глобалістичну складову політичної свідомості (глобалістичну свідомість) слід розглядати як специфічну форму політичної свідомості, що охоплює політичні знання, оцінки і настанови людей стосовно змісту, значення глобальних проблем людства, суспільної діяльності, яка здійснюється з метою їхнього вирішення та оптимальних шляхів розв'язання глобальних політичних проблем.

Під глобальними проблемами сучасності розуміють такі політичні проблеми, які мають загальнолюдський, планетарний масштаб, невирішеність яких породжує загрозу існуванню сучасної цивілізації, а розв'язання потребує спільних зусиль всього людства [18, с. 747-748].

До глобальних політичних проблем належать проблеми забруднення навколишнього середовища, забезпечення людства необхідними природними ресурсами, усунення військових загроз, подолання економічної відсталості, бідності, постколоніальної залежності країн і становлення нового світового порядку, проблеми народонаселення, охорони здоров'я, демократизації, охорони прав людини та багато інших [17, с. 333-336; 23, с. 252].

Перші спроби наукового аналізу глобалістичних характеристик політичної свідомості у їх первинному вигляді сягають часів Стародавньої Греції. Предметом роздумів античних мислителів були особливості ставлення людей до суспільних проблем, які на той час мали регіональний характер, проте пізніше набули значення глобальних проблем людства.

Грецькі філософи Платон (427 – 347 рр. до н.е.) і Арістотель (384 – 322 рр. до н.е.) започаткували осмислення політичного життя суспільства, запровадили понятійний апарат, що був проведений через всю історію європейської глобалістичної свідомості [16, с. 337]. Так Платон виділив п'ять форм державного устрою: аристократію, тимократію, олігархію, демократію та тиранію [8, с. 26].

Ідеальною державою, на його думку, була аристократія, яку він ототожнював із справедливим правлінням філософів, правлінням найкращих. Наголошуючи на тому, що кожна людина має займатися виключно своєю справою, Платон обстоював ідею невтручання більшої частини громадян у політичне життя, тобто коло осіб, здатних до осмислення і політичної участі у вирішенні суспільних проблем звужувалося лише до представників правлячих станів. У своїх працях «Держава» і «Політика» стародавній мислитель виправдовував соціальну нерівність, поклавши початок філософського аналізу проблем надмірної матеріальної диференсації суспільств і держав [8, с. 26].

В контексті осмислення поглядів населення стосовно найбільш актуальних політичних проблем, Платон підкреслював, що основними завданнями держави є захист людей від зовнішніх військових загроз, забезпечення їх тілесними благами, створення можливостей для саморозвитку і щасливого життя [1, с. 12].

Предметом філософських роздумів Платона було й ставлення суспільства до способів підвищення якості роботи системи охорони здоров'я, що з часом набуває ознак глобальної політичної проблеми. Основними критеріями, за якими, на думку філософа, необхідно оцінювати діяльність лікарів є наявність досвіду лікарської діяльності та стан здоров'я самих медичних працівників [15, с. 96-98].

Значну увагу аналізу особливостей глобалістичних характеристик політичної свідомості суспільства у їх первинному вимірі приділив один із найталановитіших учнів Платона Арістотель у відомій праці «Політика». Арістотель вважав, що саме від рівня розвитку політичного мислення народу має визначатися його історичне становище. Так, до стану рабів, на його думку, мали належати народи, не здатні до повноцінного осмислення політичних явищ, ті, які ефективно можуть лише підкорятися, тобто, говорячи сучасною мовою, носії слаборозвиненої політичної свідомості. До таких народів мислитель, зокрема, відносив, підкорених греками, варварів [14, с. 52].

На відміну від свого вчителя, найкращою формою державного ладу Арістотель визнавав «політію», що передбачає наявність рівних політичних прав в усіх громадян, їх однаковою мірою участь в управлінні державою, розв'язанні актуальних суспільно-політичних проблем. Щоправда громадянами, а відтак і повноправними учасниками політичного життя, згідно вчення Арістотеля, могли бути лише ті особи, які мають середній достаток, освіту, здатність самостійно мислити і ухвалювати рішення, тобто високу політичну свідомість [2, с. 457-505; 3, с. 23; 14, с. 49-62].

Розглядаючи ставлення громадян до проблем майнової нерівності, Арістотель виступав категорично проти значної різниці у рівнях доходів бідних та багатих, наголошував на необхідності переважання в структурі населення заможного середнього класу із середнім достатком, що, на думку філософа, було найбільш ефективним способом запобігання збройним соціальним конфліктам, надійною гарантією політичної стабільності [14, с. 49-62].

Політико-культурні ідеї мислителів періоду Середньовіччя формувалися під впливом розвитку феодального устрою, поділу суспільства на стани, поширення християнства. Відтак основними рисами глобалістичної свідомості людини, на думку більшості середньовічних філософів, мали бути: безальтернативне підкорення феодальній владі, визнання її божественного походження, обмеження політичної свободи суворими релігійними нормами, невтручання у політичне життя та неучасть у розв'язанні важливих суспільно-політичних проблем [6, с. 95-98; 24, с. 45-46].

Яскравий представник Нового часу Н.Макіавеллі (1469-1527) виступив одним із засновників світської політичної теорії, згідно якої в основі політичної поведінки людини лежить не християнська мораль, а політична вигода й сила [3, с. 40]. Таким чином, мислитель намагається звільнити глобалістичну свідомість від надмірної зарелігієзованості, посилити у суспільній свідомості вплив раціональних чинників.

У своєму творі «Державець» Н. Макіавеллі звернув увагу на формування поглядів людей щодо проблем колоніальної політики, які згодом набули глобального світового значення. Філософ вважав, що одним з основних завдань будь-якого керівника держави є постійна участь у загарбницьких війнах з метою розширення державних кордонів. Він обґрунтовував економічну вигоду від захоплення потужними державами інших народів, утворення колоній, рекомендував тодішньому правителю Флоренції Л. Медичі ефективні способи утримання в покорі населення новозахоплених земель. Для цього Н. Макіавеллі, зокрема, радив знищувати роди попередніх правителів завойованих країн та зберігати закони, порядки і звичаї, що діяли до моменту захоплення [12, с. 5-12].

Прихильником протилежних Н. Макіавеллі поглядів щодо питань війни і миру виявився англійський мислитель Т. Гоббс (1588—1679), який у своїй праці «Левіафан, або матерія, форма і влада держави церковної і цивільної» основні причини війн між народами вбачав у глибині психо-емоційних характеристик політичної свідомості особистості. На його думку, поведінка людини є проявом вроджених войовничих, егоїстичних нахилів, таких людських пристрастей як прагнення до наживи, любов до слави, заздрість, суперництво, користолюбство, жорстокість, що й роблять людей ворогами, породжують масштабні військові конфлікти. Вроджена жадоба та неможливість її задовольнити призводить до війни всіх проти всіх, тому єдиним способом запобігання війнам філософ вважав приборкування людьми своїх пристрастей. Основним правилом життя, на думку Т. Гоббса, має стати правило «не робити іншому того, чого не бажаєш, що було б зроблено відносно тебе» [5, с. 37-48; 11, с. 157-159].

Цікавими видаються роздуми Т. Гоббса стосовно змісту поняття свободи, що пізніше постає однією з центральних категорій глобалістичної свідомості. Вільною людиною, згідно вчення мислителя, є та, якій ніщо не забороняє робити бажане, оскільки вона за своїми фізичними, розумовими здібностями здатна це робити. Проте свобода, у розумінні Т. Гоббса, мала вкрай обмежений характер, оскільки така «свобода підданого поєднується з необмеженою владою правителя» й фактично зводиться лише до права на захист свого життя [5, с. 163-165].

На відміну від Т. Гоббса французький мислитель Ш. Л. Монтеск'є (1689-1755) вважав, що природний стан людини не є станом війни всіх проти всіх, а навпаки являє собою мирне життя людини в сім'ї. У своєму творі «Про дух законів» Ш. Л. Монтеск'є вказував на те, що людям в природному стані не притаманне прагнення нападати один на одного. Людська ворожнеча, на його думку, виникає лише на подальших етапах розвитку людства, коли з'являється приватна власність і майнова нерівність. Філософ переконував, що люди мають жити у відповідності до законів свого природного стану, основними з яких є прагнення до миру і спілкування. Для цього основною метою держави має стати примирення існуючих між людьми протиріч [1, с. 387-442; 14, с. 221].

Ш. Л. Монтеск'є значно розвинув ідею політичної свободи, під якою розумів право робити все, що не заборонено законом. При цьому з метою недопущення обмежень свободи громадян закони, на думку мислителя, мають панувати над волею правителів, основною умовою чого є рівновага соціальних сил, що досягається шляхом розподілу і забезпечення незалежності законодавчої, виконавчої і судової гілок влади [7, с. 28-29].

Інший французький філософ Ж. Ж. Руссо (1712-1778) розмірковував над проблемами рівності між людьми, що пізніше поруч із категорією свободи постають у якості однієї з найважливіших політичних цінностей, невід'ємною ознакою гуманістичної свідомості. У своїй праці «Міркування про походження і основи нерівності між людьми» філософ

здійснив спробу проаналізувати розвиток категорії рівності в історії людства. Ж. Ж. Руссо відмічав, що у первісному, природному стані люди були абсолютно рівними, вільними, незалежними. Причини ж появи і поглиблення нерівності вчений пов'язує із поетапним поділом праці, появою приватної власності, прийняттям законів і утворенням держав [11, с. 174-175; 19, с. 51-150].

На думку Ж. Ж. Руссо, єдиним виходом із ситуації, що склалася є укладання суспільного договору, який передбачатиме відновлення природної свободи і рівності шляхом створення республіки, що можливо досягти через самовідчуження кожного на користь суспільства [11, с. 174-175; 19, с. 195-323].

Ж. Ж. Руссо звернув увагу на екологічні особливості глобалістичної свідомості, наголошував на тому, що в освоєні людьми природних ресурсів втрачається почуття міри, закликав при споживанні благ природи постійно повертати їй борг, вживаючи необхідних заходів для її відновлення [20].

Предметом роздумів філософа були й проблеми формування глобалістичної свідомості шляхом політичного виховання молоді. Ж. Ж. Руссо заперечував будь-який примус щодо молоді людини, запропонував метод політичного виховання і навчання шляхом гри, обґрунтовував шляхи обережного, поступового виховання допитливості, потягу до політичних знань, пристосування до політичного життя суспільства [11, с. 178].

Родоначальник німецької класичної філософії І. Кант (1724 - 1804) у трактаті «Вічний мир» основною умовою ефективного запобігання міжнародним військовим конфліктам вважав делегування повноважень щодо вирішення питань війни і миру більшості громадян держави, що пов'язував із розвитком політичної свідомості населення, моральним прогресом людства [21, с. 84-85].

Значну увагу дослідженню впливу глобалістичної свідомості суспільства на розвиток демократії в світі приділив французький мислитель А. де Токвіль (1805 – 1859). У своїй праці «Про демократію в Америці» вчений визнав історичну неминучість занепаду аристократії та руху в бік рівності і демократії, що обумовлено відповідністю останньої принципам соціальної справедливості, досягнення добробуту більшості громадян. Взірцем світової демократії дослідник вважав США, де представники влади є залежними від волі більшості, а закони виражають інтереси народу [14, с. 393-395].

Порівнюючи демократичний розвиток у східній і західній частинах США, а також у США і Франції, А. де Токвіль прийшов до висновку, що причини успіху американської демократії лежать не у географічному положенні країни, не в законах і інституціях, а у демократизмі звичаїв американців. Під звичаями вчений розумів готовність до активної участі у політичному житті, прагнення до свободи, незалежності, демократичні традиції, поширені серед людей вподобання, переконання, сукупність ідей, які визначають звички розуму, моральне і інтелектуальне обличчя народу. Тобто саме у розвитку політичної свідомості суспільства мислитель вбачав витоки практичної реалізації громадянських свобод, народного суверенітету [14, с. 393-395; 22, с. 246-249].

Основною умовою розвитку демократії в світі дослідник вважав поширення демократичних звичаїв, «Ідеї і почуття підготують людей до свободи та дозволять нею скористуватися» - писав А. де Токвіль [22, с. 253]. Вчений наголошував на необхідності подолання ірраціональних явищ політичного життя у світі, зокрема у тогочасній Франції, шляхом популяризації демократичних цінностей рівності і свободи через навчання досвідів політичного мистецтва за допомогою нової науки про політику. Водночас дослідник заперечував необхідність перенесення американського політичного досвіду в інші держави у його чистому вигляді. Поширювати демократичні цінності, на його думку, слід із урахуванням національних особливостей окремо взятих країн [14, с. 398; 22, с. 253].

У свою чергу, як зазначав А. де Токвіль, демократизація світового суспільного життя відкріє можливості для вирішення іншої не менш актуальної проблеми людства –

проблеми військових конфліктів, оскільки у демократичних народів відсутнє прагнення до війни з іншими народами, що пояснюється рівністю умов їх життя, страхом втратити власність, розважливим розумом [22, с. 530-534].

Німецькі політичні мислителі, основоположники марксизму К. Маркс (1818 – 1883) і Фрідріх Енгельс (1820- 1895) запропонували вирішення багатьох проблем людства шляхом забезпечення абсолютного народовладдя, що ґрунтується на скасуванні приватної власності на засоби виробництва, їх усуспільненні. Досягнення соціальної справедливості, згідно марксизму, можливе або мирно, або шляхом збройного повстання народу, революції, основною умовою успіху якої є диктатура пролетаріату [11, с. 280-281].

У своїй всесвітньовідомій праці «Капітал. Критика політичної економії» К. Маркс категорично засуджував колоніальну політику капіталістичних держав, спрямовану на отримання надприбутків за рахунок економічної експлуатації робітників, наголошував, що народ, який пригноблює інші народи ніколи не зможе стати по-справжньому вільним [10, с. 774-784; 11, с. 280-281].

Політичне виховання населення, згідно поглядів К. Маркса, має базуватися на розвитку класової свідомості трудящих, розумінні ними необхідності й умінні боротися за повалення панування буржуазії і встановлення влади робітничого класу. Обґрунтовуючи шляхи політичного виховання нової людини, засновник марксизму зазначав, що умовою зміни духовного обличчя особистості є зміна її суспільного буття, «якщо обставини визначають обличчя людини, то для її нормального розвитку необхідно олюднити обставини» - писав К. Маркс [9, с. 4-5].

Британський філософ і соціолог Г. Спенсер (1820 - 1903) аналізує глобалістичну свідомість через призму розроблених ним типів суспільної організації, серед яких виділив військове суспільство, котрому характерна однакова будова народу і армії, організовані на основі примусового об'єднання, централізованої регулятивної системи, а також промислове суспільство, заснованим на рівності, взаємодії людини з природою, відсутності примусового деспотичного регулювання, справедливому розподілі матеріальних благ. Г. Спенсер прогнозував, що розвиток промислового типу суспільної організації призведе до більш високого типу суспільства, у якому складеться «Союз усіх вищих представників цивілізацій», особисті бажання людини збігатимуться з інтересами усього суспільства, основними умовами чого є припинення воєн, відмова від мілітаризму та встановлення справедливих законів, що забезпечать свободу особистості від державного впливу й утвердження індивідуалістичної свідомості [8, с. 176-179].

Відомий німецький соціолог М. Вебер (1864 – 1920), на відміну від марксистів, заперечував, що історія є результатом соціальних конфліктів і матеріальних відносин. Визначальним чинником історичного розвитку, на його думку, є суспільна свідомість і цінності, на основі яких розвиваються економічні і політичні традиції. У праці «Протестантська етика і дух капіталізму» причини виникнення капіталізму на Заході вчений пов'язував із унікальністю західної політичної свідомості, пануючими цінностями протестантизму, під впливом яких купці, багато з яких були протестантами, замість того, що б витратити прибуток на розкіш, інвестували його у підприємницьку діяльність і вели скромний спосіб життя [13, с. 156-157].

М. Вебер обстоював необхідність раціоналізації свідомості європейського суспільства, забезпечення політичної свободи особистості [3, с. 67]. Засуджуючи «грабіжницький колоніальний капіталізм, що ґрунтується на прямому насильстві і примусовій праці» вчений звертав увагу на те, що одним із найбільш важливих чинників загарбницьких воєн між державами є зацікавленість у їх розгортанні власників великих військових підприємств, які продають військове спорядження й техніку усім сторонам воєнних конфліктів, включаючи і політичних опонентів своїх країн [4, с. 98-99].

М. Вебер наголошував на особистій політичній і економічній зацікавленості членів політичної спільноти у розвитку військових підприємств через їх високу прибутковість.

Вихід із такої ситуації дослідник вбачав у демократизації суспільного устрою, зближенні політичних інтересів владної верхівки з інтересами більшості громадян та утвердженні у глобалістичній свідомості широких мас цінностей пацифізму [4, с. 98-103].

На вивченні окремих аспектів глобалістичної складової політичної свідомості також зосередилися такі західні мислителі досліджуваного історичного періоду як А. Бергсон, Ж. Боден, Ф. Гегель, Д. Локк, Б. Спіноза, М. Цицерон та інші.

Висновки. У підсумку слід відмітити, що глобалістична складова політичної свідомості суспільства займає важливе місце у поглядах класиків західної політичної думки, починаючи від Платона і завершуючи М. Вебером. На цьому етапі розвитку науки глобалістична свідомість розглядається у світлі генезису важливих для того часу суспільних проблем, що із розряду регіональних поступово переростають у проблеми загальнопланетарного значення. При цьому концептуального оформлення глобалістичної свідомості суспільства ще не відбулося.

Актуальність проблематики глобалістичних характеристик політичної свідомості обумовлює високу перспективність здійснення подальших наукових розвідок у напрямку дослідження стану їх наукової розробки у ХХ – на початку ХХІ ст., ґрунтовного аналізу особливостей глобалістичної свідомості у світі, не оминаючи увагою й українське суспільство. Важливість цього напрямку наукових досліджень пояснюється неспинним загостренням загальнопланетарних політичних проблем, посиленням загроз існуванню людства, необхідністю усвідомлення громадянами потреби у проведенні рішучих дієвих заходів, спрямованих на розв'язання загальнопланетарних проблем сучасності та створення належних умов для життя і всебічного розвитку людини на планеті.

Література:

1. Антологія лібералізму: політично-правові вчення та верховенство права / Упор.: С. Головатий, М. Козюбра, О. Сироїд; Відп. ред. С. Головатий; Наук. ред. С. Головатий, О. Сироїд, О. Волкова, А. Черевко; Вст. сл. С. Головатий. – К.: «Книги для бізнесу», 2008. – 992 с.
2. Аристотель Сочинения : в 4-х т. Т.4 / Пер. с древнегреч. Общ. ред. А. И. Доватура. – М.: Мысль, 1983. – 830 с.
3. Бебик В. М. Політологія для політика і громадянина: [Монографія] / Валерій Михайлович Бебик. – К.: МАУП, 2003. – 424 с.
4. Вебер Макс. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика / Пер. з нім. Олександр Погорілий. – К.: Основи, 1998. – 534 с.
5. Гоббс Т. Сочинения в 2 т. Т.2 / Сост., ред., авт. примеч. В. В. Соколов; Пер. с лат. и англ. – М.: Мысль, 1991. – 731 с.
6. История политических и правовых учений: Учебник / Под ред. В. С. Нерсисянца. – М.: Юрид. лит., 1983. – 720 с.
7. Кирилюк Ф.М. Історія зарубіжних політичних вчень Нової доби : Навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 414 с.
8. Кормич А.І. Історія вчень про державу і право: Навч. посібник. – К.: Правова єдність, 2009. – 312 с.
9. Маркс К., Енгельс Ф., Ленін В. І. Про комуністичне виховання. – К.: Політвидав України, 1985. – 279 с.
10. Маркс К. Капитал. Критика политической экономии. Т. 1. Кн. 1. Процесс производства капитала. – М.: Политиздат, 1983. – 905 с.
11. Мироненко О. М., Горбатенко В. П. Історія вчень про державу і право: навч. посіб. / О. М. Мироненко, В. П. Горбатенко. – К.: ВЦ «Академія», 2010. – 456 с.
12. Никколо Макиавелли. Государь. Пер. с ит. – М.: Планета, 1990. – 84 с.
13. Оливер Мартин. История философии / Оливер Мартин; Пер. с англ. О.Г. Белошеева. – Минск: Белфакс, 1999. – 191 с.

14. Орач Є.М. Історія політичних і правових вчень: Навчальний посібник.- К.: Атіка, 2005.- 560 с.
15. Платон. Держава / Пер. з давньогр. Д. Коваль. – К.: Основи, 2005. – 355 с.
16. Політологія: академічний курс: Підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / М. І. Панов (керівн. авт. кол.), Л. М. Герасіна, В. С. Журавський та ін. – 2-е вид., перероб і доп. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2006. – 520 с.
17. Політологія: Посібник для студентів вищих навчальних закладів / За редакцією О. В. Бабкіної, В. П. Горбатенко. – К.: Видавничий центр «Академія», 1998 – 368 с.
18. Політологія / Ф. М. Кирилюк, М. І. Обушний, М. І. Хилько та ін.; За ред. Ф. М. Кирилюка. – К.: Здоров'я, 2004. - 776 с.
19. Руссо Ж. Ж. Об общественном договоре. Трактаты / Пер. с фр. – М.: «КАНОН-пресс», «Кучково поле», 1998. – 416 с.
20. Ситник К. Ноосфера: міфи і реальність / Костянтин Ситник // Вісник НАН України. – 2003. - № 5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/portal/all/herald/2003-05/7.htm>
21. Теорія та історія світової і вітчизняної культури: Підручник / Горбач Н. Я; Гелей С. Д., Росінська З. П. та ін. – Львів: Каменяр, 1992. – 166 с.
22. Токвіль Алексіс де. Про демократію в Америці. У двох томах. (Переклад з французької Григорія Філіпчука та Михайла Москаленка.) Передмова Андре Жардена. – К.: Видавничий дім «Всесвіт», 1999. – 590 с.
23. Ходжаян А. О. Політична економія: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. – К.: Кондор, 2009. – 304 с.
24. Шульженко Ф. П., Андрусак Т. Г. Історія політичних і правових вчень. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – 304 с.

УДК 327.323

Митко Антоніна Миколаївна,
кандидат політичних наук,
доцент кафедри міжнародної інформації
Волинського національного університету
імені Лесі Українки

МОЛОДЬ ЄС У ЦИФРОВОМУ СТОЛІТТІ

У статті розглянуто питання входження європейської молоді в цифрове століття, підготовка фахів у ІТ-сфері; надання більших можливостей використання Інтернет-простору для навчання та досліджень; перспективи ЄС у розвитку інформаційного простору з урахуванням зростаючої ролі інформатизації.

Ключові слова: інформація, Європейський Союз, молодь, Інтернет.

В статье рассмотрен вопрос вхождения европейской молодежи в цифровой век, подготовка профессий в ИТ-сфере, предоставление больших возможностей использования Интернет-пространства для обучения и исследований, перспективы ЕС в развитии информационного пространства с учетом возрастающей роли информатизации.

Ключевые слова: информация, Европейский Союз, молодежь, Интернет.

The article deals with the issue of joining the European youth in the digital century, training occupations in the IT sector, providing greater opportunities to use online space for teaching and research prospects for the EU in the development of the information space, taking into account the increasing role of information.